

LA DOCUMENTACIÓ MÈDICA DE L'HOSPITAL DE LA SANTA CREU DE VIC 1936-1939

Josep M. VILASECA i LLOVET

L'Hospital de la Santa Creu de Vic tingué un paper fonamental en l'atenció sanitària a la població d'Osona i territoris adjacents durant el període de la guerra civil espanyola. La seva quàdruple funció (hospital de pobres malalts, hospital comarcal, hospital de sang i hospital militar) fan que sigui especialment atractiu i ensems especialment complex l'estudi de la seva activitat i de la situació sanitària durant aquell període, objecte de la meua tesi doctoral. Per altra part, la documentació existent és prou rica, jo diria que fins i tot modèlica per l'època, i ben conservada.

D'antuvi cal diferenciar la part administrativa (prou abundant) de la mèdica (que estaria constituïda per les fitxes de malalts ingressats). Aquesta divisió l'estableixo amb criteris pràctics en vistes a un estudi fonamentalment mèdic, tot i que en realitat les fitxes de malalts ingressats van ser fetes segurament amb finalitats administratives.

Aquesta documentació es troba dipositada actualment a l'Arxiu Històric Comarcal d'Osona, i ha estat recentment catalogada.

Podem trobar diversos documents administratius pertanyents totalment o en part a aquest període, que ens poden aportar dades sobre economia de la salut, tipus de població ingressada, etc. Són bàsicament:

- Justificants de pagament
- Dades relatives a la seva funció d'Hospital Comarcal (subvencions de la Diputació, de pobles de la comarca...)
- Acords de junta d'administració
- Dades relatives a la seva funció d'Hospital Militar (correspondència, ingressats)
- Patrimoni de l'Hospital
- Proveïment (comandes)
- Justificants de pagament
- Peticions d'ingrés a l'HSC fetes per metges de la comarca

El document on consta el diagnòstic del pacient són les fitxes de malalts ingressats. Són de cartró, d'un tamany de 9,3 x 15,6 cm. Al marge superior esquerre de l'anvers, en lletra impresa en negreta, hi consta la inscripció "Hospital Comarcal"; això indica que en aquell moment, l'HSC era considerat com a comarcal fonamentalment, però no vol dir que hagués deixat de ser un hospital de beneficència.

Cada fitxa conté les següents dades del pacient:

- nom i cognoms
- edat
- nom dels progenitors (també solen indicar si són difunts)
- estat civil (si és casat o vidu indiquen el nom del cònjuge)
- professió
- lloc de naixement
- lloc de residència
- adreça
- fills (indiquen els noms)
- malaltia
- doctor que l'ha atès
- data d'ingrés
- data d'alta
- nombre d'estances
- preu de l'estança
- preu total en pessetes
- qui es fa càrrec de la factura (assistència social, ajuntament...)
- defunció (si no s'indica altrament, s'entén que no)

Al revers de la fitxa s'indica un espai per a les "observacions"; hi trobem dades relatives a la factura (honoraris del metge, dret de clínica, etc.), als familiars de contacte, al destí del pacient (si ha estat traslladat...), i qualsevol altra dada que hom cregués que era rellevant.

Com ja he dit, segurament les fitxes eren fetes amb finalitat administrativa. M'han indicat dos testimonis orals (un fou a l'HSC del 1936 al 1938, l'altre a partir del 1942) que en aquella època no es feien històries clíniques, i menys de la manera que les coneixem avui dia. A més a més es pot observar que les fitxes posen l'èmfasi en dades d'identificació personal del pacient i econòmiques, més que no pas mèdiques (es menciona el diagnòstic, però res del curs clínic ni de la terapèutica). De tota manera, les fitxes ens forneixen de dades molt interessants, com són:

la procedència de l'individu, moltes vegades fora de la comarca d'Osona i fins i tot de Catalunya; se sol indicar si és refugiat o no.

la professió: no tan sols per les malalties professionals, sino també pels soldats; solen indicar si són de lleua, de quina quinta, de quin batalló, etc.

El diagnòstic. A vegades es tracta de ferides d'arma blanca o de bala. També solen indicar la regió anatòmica de la ferida. L'anàlisi dels diagnòstics permet fer estudis exhaustius de la incidència, prevalença, distribució... de malalties.

Les dades relatives a l'economia sanitària permeten estudiar exhaustivament l'evolució del preu de l'estança, etc. Cal indicar que aquest estudi es pot complementar amb l'anàlisi dels llibres de registres d'ingressats pertanyents a aquest període, que indiquen les dades esmentades però permeten assegurar que no hi ha errors o que no s'han perdut fitxes.

En resum, es tracta de documents modèlics perquè permeten estudiar la situació sanitària d'aquell moment tan confús des de diversos punts de vista amb criteris objectius.